

ĐẠO CAO ĐÀI Ở HỘI AN

Đạo Cao Đài là tên gọi tắt của một tôn giáo bản địa Việt Nam, có tên đầy đủ là Đại đạo Tam kỳ Phổ độ¹. Đạo Cao Đài ra đời năm 1926 tại Nam Bộ, người sáng lập và là tín đồ đầu tiên là ông Ngô Minh Chiêu. Không chỉ phát triển ở Nam Bộ, ngày nay đạo Cao Đài đã hiện diện ở nhiều nơi trong cả nước, trong đó có Hội An - Quảng Nam.

Đạo Cao Đài du nhập đến Hội An khá muộn, vào những năm 50 thế kỷ XX. Trong bối cảnh kháng chiến chống Pháp, các tín đồ Cao Đài ở vùng bắc Quảng Nam, sinh hoạt tại Thánh thất Từ Quan - Gò Nổi - Điện Bàn di tản nhiều nơi. Nhiều tín đồ phải tản cư ở vùng nông thôn Quế Sơn, Tam Kỳ... Trong khi đó, một số tín đồ đến Hội An sinh sống và lập thánh thất để sinh hoạt.

Về thánh thất: Hiện trên địa bàn Hội An có 02 thánh thất và 01 tịnh thất². Tịnh thất ở phường Tân An hiện là nơi tu thiền và làm cơ sở khám chữa bệnh. Hai thánh thất ở phường Cẩm Phô là nơi sinh hoạt và thờ tự.

Thánh thất Hội An thuộc Hội thánh Truyền giáo Cao Đài hiện tọa lạc tại số 20/14 Trần Cao Vân - phường Cẩm Phô. Khi mới đến Hội An, các tín hữu sinh hoạt và thờ tự tại ngôi nhà của ông Lương Thùy (*Năm Bò*) tại Cẩm Phô - Hội An. Vào ngày 15/10/1952, cơ sở đạo Hội An được xây dựng trên diện tích đất 200m² do ông Nguyễn Hồng Tần hiến tặng. Đến 12/1952 thánh thất Hội An cơ bản hoàn tất. Năm 1953

thánh thất Hội An đã hoàn thành và tổ chức lễ khánh thành vào ngày 19/4/1953. Lúc đầu Thánh thất Hội An là ngôi nhà đơn sơ, tường gạch mái tôn. Ông Lương Như Ý, đạo hiệu Giáo sư Thượng Lý Thanh được cử làm Đầu họ Đạo đầu tiên. Đến tháng 02/1954, ông Huỳnh Quốc Tuyên được phong làm Đầu họ Đạo.

Sau khi hiệp định Giơ-ne-vơ được ký kết, hòa bình được lập lại. Ngày 27/10/1954 thánh thất Hội An là nơi tổ chức lễ đoàn tụ các tín đồ theo đạo Cao Đài ở Trung Kỳ. Nhiều Hướng đạo trong cơ quan Truyền giáo Cao Đài Trung Kỳ, các chức sắc, chức viện, các đạo tâm nam nữ các tỉnh miền Trung về hội họp. Năm 1957, ông Phạm Tâm đạo hiệu Thượng Tâm Thanh được Hội thánh bổ nhiệm làm Đầu họ thánh thất thay ông Huỳnh Quốc Tuyên điều về Hội thánh. Tháng 7/1959, thánh thất được trùng tu lần thứ 2, xây thêm Hiệp Thiên Đài, lầu chuông Bạch Ngọc, lầu trống Lô Âm và trang trí nơi thờ cúng quy mô hơn so với trước. Năm 1997, đạo huynh Giáo sư Thượng Tâm Thanh quy liễu, sau đó ông Trần Thanh Thái được tín đồ và Hội thánh tín nhiệm bầu làm Đầu họ đạo. Đến ngày 02/11/1991, Thánh thất Hội An hoàn thành trùng tu tôn tạo Bát Quái Đài. Đến đây, thánh thất Hội An đã hoàn thành đầy đủ Tam Đài gồm Bát Quái Đài, Cửu Trùng Đài và Hiệp Thiên Đài. Năm 2009, đạo huynh Giáo hữu Ngọc Thái Thanh quy liễu, hội thánh cùng đạo hữu tín nhiệm ông Nguyễn Mân, đạo hiệu Thái Mân Thanh lên làm

Đầu họ đạo. Hiện nay, cơ sở Truyền giáo Cao Đài Hội An có hơn 480 tín đồ thường xuyên đến sinh hoạt và tu tịnh.

Thánh thất Hội An thuộc Tòa thánh Tây Ninh hiện tọa lạc tại số 88 Hùng Vương, phường Cẩm Phô. Theo hồi cố của các vị chức sắc, vào những năm 50 thế kỷ XX, khi đến Hội An, các tín đồ chọn một mảnh đất tại vị trí Xóm Dinh làm cơ sở tạm thời để thờ tự và sinh hoạt. Sau đó xây dựng thánh thất tại vị trí như ngày nay. Người đầu tiên đến truyền đạo là ông Cao Tăng Ma, được vài tháng thì ông chuyển đi và giao lại quyền cai quản họ Đạo cho ông Trần Đổ, tiếp nối sau đó là các vị Giáo sư Thượng Kinh Thanh, Lễ sanh Thái Kha Thanh, Lễ sanh Ngọc Khuê Thanh... Hiện nay, đứng đầu ban cai quản là Giáo hữu Thái Tam Thanh, số tín đồ khoảng hơn 100 người.

Về biểu tượng trong đạo Cao Đài Hội An: Qua kết quả khảo sát cho biết, Thánh thất Cao Đài ở Hội An thờ biểu tượng Thiên nhân³ ở Bát Quái Đài, thiên nhân có nghĩa là con mắt Trời. Thờ Thiên nhân tức là thờ Trời. Trên quả Càn khôn, Đạo Cao Đài vẽ Thiên nhân ngay phía trên ngôi sao Bắc Đẩu. Cùng phối thờ với Thiên nhân là các vị Thái Thượng Lão Quân, Phật Thích Ca, Khổng Thánh Tiên Sư, Lý Thái Bạch, Quan Thánh Đế Quân, Bồ Tát Quan Âm. Bên cạnh đó, tại thánh thất có bàn thờ Diêu Trì Thánh Mẫu và bàn thờ đại tiên Ngô Minh Chiêu⁴, di ảnh các người đứng đầu họ đạo.

Biểu tượng Cổ pháp của đạo Cao Đài gồm Bình Bát vu, Cây Phất chủ và Quyển Xuân Thu. Bình Bát vu đặt ở giữa, cây Phất chủ và quyển Xuân Thu đặt ở hai bên. Ghép ba thứ ấy lại với nhau để tượng trưng cho tôn chỉ của

đạo Cao Đài là: “*Tam giáo qui nguyên*”, tức là đem ba nền tôn giáo lớn ở phương Đông (*Phật giáo, Tiên giáo và Nho giáo*) hiệp trở về một gốc, gốc đó là Đại Đạo, do Thượng Đế làm chủ.

Biểu tượng lá cờ, đạo Cao Đài quy cả ba tôn giáo gồm Phật giáo, Lão giáo, Khổng giáo và dung hợp cả tinh thần cao siêu Thần Giáo. Bởi thế lá Cờ Đạo có ba sắc phái và ba thể Cổ Pháp; tượng thể Tam Thanh xuất thế. Trong đó, Thái Thanh là sắc vàng (*Phái Phật*). Thượng Thanh là sắc xanh (*Phái Tiên*). Ngọc Thanh là sắc đỏ (*Phái Thánh*).

Về giáo lý: Giáo lý đạo Cao Đài là sự tổng hợp, chất lọc lý luận của tam giáo Đông nguyên ở Phương Đông là Phật (Thích) - Nho - Lão, đề cao Thiện, Phước, Nhân, Quả, Lễ, Nghĩa. Do vậy, ngoài Đức Chí Tôn, trong Thánh Thất của đạo Cao Đài còn thờ Đức Lý Thái Bạch (*Lý Bạch - đại diện của Lão giáo*), Đức Quan âm Bồ Tát (*đại diện cho Phật giáo*), Đức Quan Thánh đế quân (*Đại diện cho Nho giáo*)... Giáo lý của đạo Cao Đài đặc biệt quan tâm và đề cao tính thiêng liêng huyền diệu của cơ bút, coi đó là linh hồn của đạo. Đạo Cao Đài đặt ra nhiều qui định về luật lệ, lễ nghi để hướng dẫn người theo đạo tu tập và xử thế. Luật đạo có nhiều nhưng có một số nội dung quan trọng là “ngũ giới cấm”, “tứ đại điều qui”... Đạo Cao Đài còn những quy định về việc nhập môn cầu đạo, xây dựng thánh thất, tổ chức quan, hôn, tang, tế... Đạo Cao Đài chú trọng giáo dục các tín đồ về đạo đức theo tiêu chuẩn đạo đức Tam cương, Ngũ thường của Nho giáo.

Những giáo lý cơ bản của đạo Cao Đài nói chung đều được áp dụng và quy định chặt chẽ tại các cơ sở đạo Cao Đài

ở Hội An. Tùy vào điều kiện cụ thể mà các cơ sở đạo phổ biến trong các tín đồ, cũng như áp dụng vào thực tế để tu tịnh và truyền đạo. Các chức sắc trong Đạo không đến từng gia đình, địa phương truyền đạo mà ai muốn theo đạo thì đến Thánh thất để nghe giáo lý, tu thiền nhằm đảm bảo sự tự do, bình đẳng của tín đồ.

Về nghi lễ, thờ tự của đạo Cao Đài ở Hội An: Ở Hội An, hàng năm các tín hữu theo đạo đều tổ chức các lễ quan trọng của Đạo như Lễ Đản sanh Đức Chí Tôn (9/1), Lễ Đản sanh Đức Phật Thích Ca (15/4), lễ vía Diêu Trì Thánh mẫu (15/8)... Trong các ngày lễ lớn, lễ Đản sanh Đức Chí Tôn là lễ nghi lớn nhất của Đạo. Bên cạnh đó, hàng ngày tại thánh thất tổ chức 4 lễ vào các giờ Tý, Ngọ, Mão, Dậu. Hàng tháng, tổ chức 2 ngày lễ vào ngày rằm và mùng một Âm lịch.

Vào những ngày lễ lớn thì các tín đồ tụ tập về Thánh thất để làm lễ và sinh hoạt. Tại các gia đình tín đồ, tùy theo điều kiện và ý đồ của gia chủ mà họ lập một bàn thờ để thờ tự, nơi thờ tự phải nghiêm trang và sạch sẽ, nơi thờ tự theo nguyên tắc “*bất di bất dịch*”. Theo quan niệm của người theo Đạo, tâm phải hướng thiện, không sát sanh, nếu sát sanh thì không nên lập bàn thờ tại gia đình. Theo họ lập bàn thờ để tự sám hối, sửa mình chứ không phải để trừ ma, cầu giàu sang, phú quý, bổng lộc, địa vị... Bên cạnh đó, họ còn bố trí bàn thờ tổ tiên ông bà, cha mẹ. Hàng ngày, tín đồ theo đạo tổ chức cúng tứ thời vào 4 giờ trong ngày gồm giờ Tý (12h khuya), giờ Ngọ (12h trưa), giờ Mão (6h sáng), giờ Dậu (6h tối), mỗi ngày ít nhất cúng một thời.

Về ẩm thực: Đa số các tín đồ theo đạo Cao Đài đều ăn chay, đối với người mới theo đạo thường ăn chay khoảng 6 ngày trong tháng (gồm mùng 1, 8, 14, 15, 23, 30 Âm lịch), đối với tín đồ của Đạo thì ăn chay ít nhất là 10 ngày trong tháng (gồm mùng 1, 8, 14, 15, 18, 23, 24, 28, 29, 30 Âm lịch). Đặc biệt, một số tín đồ và chức sắc hiện nay ăn chay trường.

Về tổ chức của đạo Cao Đài ở Hội An: Mỗi hệ phái của đạo Cao Đài có tổ chức giáo hội riêng. Thành phần của giáo hội Cao Đài gồm chức sắc, chức việc và tín đồ. Hiện nay tổ chức hành chính của đạo Cao Đài được sắp xếp lại còn hai cấp: trung ương và cơ sở. Tương ứng với bộ máy tổ chức ấy, đạo Cao Đài có một hệ thống chức sắc bao gồm nhiều cấp bậc khác nhau với những qui định về số lượng khá cụ thể. Với cơ sở hoạt động nhỏ, hơn nữa tín đồ theo Đạo chiếm tỉ lệ ít, chức sắc có tuổi đạo không nhiều... nên hệ thống tổ chức đạo Cao Đài ở Hội An hiện nay được tổ chức đến cấp 5⁵ từ thấp đến cao gồm: Tín đồ, Trị sự, Lễ sanh, Giáo hữu, Giáo sư. Trong đó mỗi cơ sở đạo ở Hội An thành lập các ban khác nhau để quản lý và hoạt động, đứng đầu Thánh thất là Đạo họ, phụ giúp cho Đạo họ là Ban cai quản họ Đạo, dưới Ban cai quản là Ban trị sự xã đạo, cuối cùng là Tín đồ⁶.

Có thể nói, đạo Cao Đài ở Hội An hình thành và phát triển đáp ứng nhu cầu sinh hoạt tín ngưỡng - tôn giáo của một bộ phận nhân dân Hội An. Những giáo lý của đạo Cao Đài dạy con người

sống trung thực, trong sáng, biết thương yêu, đoàn kết, đùm bọc nhau, tu hành để rèn luyện đạo đức... Đồng thời, hướng con người đến sự hoàn thiện, hoàn mỹ, tu hành để tự giải khổ cho bản thân, giải thoát cho mọi người nhằm xây dựng một xã hội đại đồng, hoà bình, hạnh phúc. Hiện nay, số lượng tín đồ theo Đạo không ngừng tăng lên, đạo Cao Đài góp phần làm phong phú thêm loại hình tôn giáo ở Hội An♦

Chú thích:

¹ Đại Đạo Tam kỳ phổ độ có nghĩa là một nền đạo lớn mở ra kỳ thứ 3 để cứu giúp toàn cả chúng sanh nơi cõi trần thoát khỏi cảnh khổ luân hồi mà trở về cõi Thiêng liêng. Gọi là Đại Đạo tức là một nền Đạo lớn, bởi vì nền Đạo này có qui mô lớn, được Đức Thượng Đế khai mở và làm Giáo chủ, với tôn chỉ: Qui nguyên Tam giáo, phục nhất Ngũ chi. Gọi là Tam kỳ phổ độ bởi vì trước đây đã mở ra 2 kỳ phổ độ: Nhất kỳ phổ độ và Nhị kỳ phổ độ. Hai chữ “Cao Đài” được giải thích là một cái đài ở nơi Linh Tiêu Điện, trong Ngọc Hư Cung, ở cõi Thiêng liêng, là nơi ngự của Đức Chí Tôn Ngọc Hoàng Thượng Đế mỗi khi Đại hội triều đình của Ngọc Hoàng Thượng Đế. Thời Tam kỳ phổ độ, Đức Chí Tôn Ngọc Hoàng Thượng Đế giáng cơ mở đạo, lấy đài ngự của Ngài là Cao Đài làm danh hiệu. Do đó, Đức Ngọc Hoàng Thượng Đế là Đấng Cao Đài, nên cũng gọi là Cao Đài Thượng Đế, và nền Đại Đạo được mở ra vào thời Tam kỳ phổ độ

được gọi là Đại Đạo Tam kỳ phổ độ, cũng gọi là Cao Đài Đại Đạo, hay gọi tắt là Đạo Cao Đài.

² Tỉnh thất Thanh An ở phường Tân An thuộc Hội thánh Truyền giáo Cao Đài.

³ Thờ Thiên nhân với con mắt mở, thường vẽ con mắt bên trái để thờ, bởi vì bên trái thuộc về Dương, bên phải thuộc về Âm. Cũng vì thế, khi vào Thánh thất qui cúng Đức Chí Tôn, phái Nam qui bên trái của Đức Chí Tôn; phái Nữ qui bên phải của Đức Chí Tôn (Nam tả, Nữ hữu).

⁴ Chỉ thờ tại Thánh thất Hội An thuộc Hội thánh Truyền giáo Cao Đài.

⁵ Mô hình tổ chức theo 9 cấp của Trung ương gồm: Cấp 1: Tín đồ, Cấp 2: Trị sự, Cấp 3: Lễ sanh, Cấp 4: Giáo hữu, Cấp 5: Giáo sư, Cấp 6: Phó sư, Cấp 7: Đầu sư, Cấp 8: Chương pháp, Cấp 9: Giáo tông.

⁶ Ban cai quản họ Đạo thuộc Tòa thánh Tây Ninh đứng đầu là Giáo hữu, dưới Giáo hữu là Phó cai quản. Ban tứ vụ gồm lễ vụ (cúng tế), công vụ (xây dựng), lương vụ (âm thực), hộ vụ (tiền bạc). Tổ nghi lễ gồm 4 tổ ở Cẩm Phô (Hội An), Phan Thù (Điện Bàn), Bát Nhị (Điện Bàn), Bình Quý (Thăng Bình). Ban trị sự (hành chính và pháp luật) gồm 01 Chánh sự, 01 Phó chánh sự, 01 Thông sự.

Ban cai quản họ Đạo thuộc Hội thánh Truyền giáo Cao Đài đứng đầu là Lễ sanh. Ban cai quản gồm hành chính (sách vở và trật tự), phổ tế (phổ truyền chân đạo), minh trai hay còn gọi là luật

sự (giữ gìn luật lệ), phước thiện (làm từ thiện), nữ phái (giáo hóa nữ đồ). Ban trị sự xã đạo gồm có Chánh trị sự, Phó chánh trị sự, Thông sự. Ban trị sự xã đạo gồm 5 cơ sở ở Thanh Quýt, Vĩnh Điện, Cẩm Châu, Trường Lệ, Cẩm Phô.

Tài liệu tham khảo:

1. Đại Đạo Tam kỳ Phổ độ, *Lịch sử Đạo Cao Đài (quyển 1)*, Khai Đạo từ khởi minh đến khai minh, NXB Tôn giáo 2005.
2. Đại Đạo Tam Kỳ Phổ độ, Hội thánh truyền giáo Cao Đài, *Kinh Tận độ*, Trung Hưng Bưu tòa, 1995.
3. Đại Đạo Tam Kỳ Phổ độ, Tòa Thánh Tây Ninh, *Giáo lý*, 1974.
4. Đại Đạo Tam Kỳ Phổ độ, Tòa Thánh Tây Ninh, *Tân luật pháp chánh truyền*, 1972.
5. Đại Đạo Tam Kỳ Phổ độ, *Thiên đạo*, Nxb Tôn giáo, 2010.
6. Phòng Nội vụ, *Báo cáo Tình hình hoạt động tôn giáo và công tác quản lý nhà nước về tôn giáo năm 2013 và phương hướng, nhiệm vụ năm 2014*.
7. Tư liệu lưu trữ tại các Thánh thất Cao Đài Hội An do ông Lý Duy Hải và ông Nguyễn Văn Thời cung cấp.